

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍ-
ԳՐՔԻ 416-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ 2-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 փետրվարի 2021 թ.

Սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Ա. Դիլանյանի (նախագահող),
Վ. Գրիգորյանի, Հ. Թովմայանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Ե.
Խունդկարյանի, Է. Շաթիրյանի, Ա. Պետրոսյանի, Ա. Վաղարշյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ Ազգային ժողովի ներ-
կայացուցիչ՝ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավական ապահովման և սպա-
սարկման բաժնի պետ Կ. Մովսիսյանի,

համաձայն Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 169-րդ հոդվա-
ծի 4-րդ մասի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրեն-
քի 22 և 71-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ վարչական դատա-
րանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ հարկային օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի
2-րդ կետի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վե-
րաբերյալ» գործը:

Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգիրքը (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2016 թվականի հոկտեմբերի 4-ին, Հանրապետության նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2016 թվականի նոյեմբերի 1-ին և ուժի մեջ է մտել 2018 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետի բովանդակությունը հետևյալն է.

«Հոդված 416. Հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության և (կամ) հսկիչ դրամարկղային մեքենաների միջոցով դրամական հաշվարկների կանոնները չպահպանելը

(...)

3. Հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների (բացառությամբ սույն հոդվածի 5.1-ին մասում նշված դեպքի) խախտմամբ հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության համար կազմակերպությունը, անհատ ձեռնարկատերերը կամ նոտարը տուգանվում է՝

(...)

2) 600 հազար դրամի չափով՝ հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության մասով»:

Վիճարկվող դրույթը լրացվել է 21.12.17 թ. ՀՕ-266-Ն օրենքով, որով Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասը «կանոնների» բառից հետո լրացվել է «(բացառությամբ սույն հոդվածի 5.1-ին մասում նշված դեպքի)» բառերով: Վիճարկվող դրույթը փոփոխության է ենթարկվել նաև 21.06.18 թ. ՀՕ-338-Ն օրենքով, որի համաձայն՝ Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ մասերի «հանրային սննդի օբյեկտում իրականացվող հանրային սննդի գործունեության մասով, եթե այդ գործունեությունը Օրենսգրքի 276-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կամ 5-րդ կետի համաձայն, չի համարվում արտոնագրային հարկով հարկման օբյեկտ» բառերը փոխարինվել են «հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության մասով» բառերով:

Գործի քննության առիթը Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանի 2020 թվականի օգոստոսի 20-ին Սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով դիմումը և կից ներկայացված փաստաթղթերը, պատասխանողի գրավոր բացատրությունը, գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, ինչպես նաև Օրենսգիրքը՝ Սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Դիմողի դիրքորոշումները

Դիմողը վիճարկում է Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետի համապատասխանությունը Սահմանադրության 28 և 29-րդ հոդվածներին:

Դիմողը գտնում է, որ Օրենսգրքի վերը նշված դրույթը «թույլատրելիի սահմաններից դուրս» տարբերակված մոտեցում է ցուցաբերում հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն ծավալող տնտեսվարող սուբյեկտների նկատմամբ, «ուստի խտրականություն է»:

Իր դիրքորոշումը փաստարկելու համար դիմողն արձանագրում է, որ Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետը միևնույն (հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտման) արարքի համար հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն ծավալող տնտեսվարող սուբյեկտների նկատմամբ սահմանում է 600 հազար դրամի չափով տուգանք, իսկ մնացած տնտեսվարող սուբյեկտների համար՝ 150 հազար դրամի չափով: Նշվածի հիման վրա դիմողը գտնում է, որ վիճարկվող իրավադրույթով հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն ծավալող տնտեսվարող սուբյեկտներն ավելի խիստ վերաբերմունքի են արժանացել, քան մնացածները:

Դիմողը նշում է նաև, որ հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտման համար հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն ծավալող տնտեսվարող սուբյեկտների նկատմամբ ավելի մեծ չափով տուգանք սահմանելու առերևույթ բացատրություն չի տեսնում: Ասվածը հիմնավորելու համար դիմողն արձանագրում է, որ Պետական եկամուտների կոմիտեն, որը կիրառել է նորմը, միայն նշել է 600 քմ մակերեսը գերազանցող սպասարկման սրահ ունեցող հանրային սննդի օբյեկտների համար նախկինում գործող ավելի խիստ տուգանք սահմանելու պատճառները, սակայն, ըստ դիմողի, ներկայումս՝ վիճարկվող նորմով տարբերակման հիմքում դրված չէ սպասարկման սրահի մեծությունը:

Չվիճարկելով դիտարկվող իրավախախտումները կանխարգելելու համար ընդհանրապես խիստ տուգանքներ սահմանելու անհրաժեշտությունը՝ դիմողը նման մոտեցումն արդարացված է համարում, եթե դրանք տարածվում են հավասարապես բոլոր ոլորտների նկատմամբ, և եթե չկան տարբերակման օբյեկտիվ և ողջամիտ պատճառներ: Ըստ դիմողի՝ եթե օրենսդիրը մյուս ոլորտի հարկատուների համար ևս նման խիստ տուգանքներ չի սահմանել, ապա տվյալ պահին հանրային սննդի ոլորտում գործող սուբյեկտները «ենթարկվում են պակաս բարենպաստ վերաբերմունքի, քան մյուսները՝ առանց պատշաճ հիմնավորման»:

Դիմողը գտնում է նաև, որ նման պայմաններում վիճարկվող նորմով դրսևորված տարբերակված մոտեցումը չի հետապնդում նաև իրավաչափ նպատակ: Ըստ այդմ՝ ընտրված միջոցի և հետապնդվող նպատակի միջև համաչափ կապի հարցը այլևս ենթակա չէ քննարկման: Այդուհանդերձ, դատարանն ավելորդ չի համարում նկատել, որ հանրային սննդի ոլորտում ընտրված տուգանքի չափը չորս անգամ գերազանցում է մյուս ոլորտներում գործող սուբյեկտների նկատմամբ միևնույն խախտման համար սահմանված տուգանքի չափից:

2. Պատասխանողի դիրքորոշումները

Պատասխանողը գտնում է, որ Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետը համապատասխանում է Սահմանադրությանը: Վկայակոչելով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի և Սահմանադրական դատարանի մի շարք որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները՝ պատասխանողն արձանագրում է, որ ցանկացած տարբերակված մոտեցում չէ, որ հանգեցնում է խտրականության: Տարբերակված մոտեցումը, որն ունի **օբյեկտիվ և ողջամիտ հիմքեր, հետապնդում է իրավաչափ նպատակ, խտրականություն չէ:**

Վկայակոչելով Օրենսգրքի 253, 258 և 260-րդ հոդվածները և նշելով, որ հանրային սննդի ոլորտն այն բացառիկ ոլորտներից է, որտեղ շրջանառության հարկի շեմ չի կիրառվում և հարկի մեծությունը կախված է իրացման շրջանառության չափից, պատասխանողը գտնում է, որ «*օբյեկտիվորեն առաջացել է վրանգ, որ հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնողները կունենան փոփոխական շարժառիթ՝ թերհայտարարագրել իրացման շրջանառությունների*

իրական ծավալները, քանի որ շրջանառության հարկի գծով հարկային բեռը մի քանի անգամ ավելի ցածր է, քան գործունեության համապատասխան տեսակը հարկման ընդհանուր համակարգում իրականացնելու պարագայում ձևավորվող՝ ԱԱՀ-ի և շահութահարկի արդյունավետ դրույքաչափերի հանրագումարն է»։ Դա բավականին բարդացնում է հարկային մարմինների խնդիրը՝ վերահսկել իրացման շրջանառության իրական ծավալները, ուստի հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտմամբ հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության համար հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության մասով առավել խիստ տուգանքների սահմանումը միտված է շրջանառությունը թաքցնելու ռիսկերի առավել արդյունավետ պետական կառավարմանը:

3. Սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակները

Սույն սահմանադրաիրավական վեճը հանգում է այն խնդրին, որ միևնույն հարկային իրավախախտման համար նախատեսված պատասխանատվության տեսակի՝ տուգանքի չափերը հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների մասով ավելի խիստ են մյուս տնտեսվարողների համեմատ, ինչը կարող է հանգեցնել հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների նկատմամբ տարբերակված խիստ վերաբերմունքի:

4. Գործի ելքի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ գործի ելքի համար անհրաժեշտ է պարզել հետևյալ հանգամանքները.

- արդյոք իրենց կարգավիճակով հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնող անձինք մտնում են «միևնույն կատեգորիա» հասկացության բովանդակային ծավալում,
- արդյոք զանազան տնտեսական գործունեություն իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների առնչությամբ տարբերակված հարկային քաղաքականության և դրանից բխող հարկային պատասխանատվության իրականացումը հանգեցնում է

Սահմանադրության 28 և 29-րդ հոդվածներով նախատեսված՝ օրենքի առջև ընդհանուր հավասարության և խտրականության արգելքի խախտմանը:

5. Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները

5.1. Հսկիչ դրամարկղային մեքենաների համակարգի ներդրման հիմնական նպատակը դրամաշրջանառության նկատմամբ պետության կողմից հսկողության իրականացումն է, որի արդյունքում հարկային մարմինները հնարավորություն են ստանում ճշգրիտ հաշվարկել տնտեսվարող սուբյեկտների շրջանառությունը, հետևաբար՝ հարկային պարտավորությունների չափը, ապահովել հարկերի ամբողջական մուտքը պետական բյուջե:

Օրենսգրքի 416-րդ հոդվածը սահմանում է պատասխանատվություն հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության, ինչպես նաև հսկիչ դրամարկղային մեքենաների միջոցով դրամական հաշվարկների կանոնները չպահպանելու համար: Այդ հոդվածի համալիր վերլուծության արդյունքում նկատելի է, որ ինչպես տեխնիկական պահանջները բավարարող հսկիչ դրամարկղային մեքենան գրանցած չլինելու, հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտմամբ հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառման, այնպես էլ այդ խախտումները կրկնելու դեպքերում օրենսդրությամբ սահմանված պատասխանատվության միջոցներն առանձնանում են որոշակի տարբերությամբ, մի կողմից՝ կազմակերպության, անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ նոտարի, մյուս կողմից՝ հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնող տնտեսվարող սուբյեկտների համար: Մասնավորապես, վիճարկվող դրույթը հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտմամբ դրանց կիրառության համար հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության մասով նախատեսում է տուգանք՝ 600 հազար դրամի չափով այն դեպքում, երբ նույն իրավախախտման համար մյուս տնտեսվարող սուբյեկտները տուգանվում են 150 հազար դրամի չափով:

5.2. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սույն գործի համար ելակետային են Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի հիմնադրույթները, համաձայն որոնց՝ խտրականության արգելքի

խնդիր առաջանալու համար պետք է լինի տարբերություն՝ **համադրելի իրավիճակներում գտնվող անձանց նկատմամբ** վերաբերմունքների միջև:

Ելնելով այս հանգամանքից՝ վերը նշված տնտեսվարող սուբյեկտների մոտ տարբերությունների առկայության կամ բացակայության հաստատման համար անհրաժեշտ է վեր հանել այդ խմբի սուբյեկտների առանձնահատկությունները, համապատասխանաբար՝ դրանց ամրագրումն օրենսդրության մեջ:

5.2.1. Հարկային օրենսդրության համալիր ուսումնասիրման արդյունքում նկատելի են, որ բացի հսկիչ դրամարկղային մեքենաների կիրառության կանոնների խախտումների վերաբերյալ առկա իրավակարգավորումներից, **հանրային սննդի ոլորտի մասով առկա են որոշ առանձնահատկություններ**: Մասնավորապես, Օրենսգրքի՝ «Շրջանառության հարկի դրույքաչափերը» վերտառությամբ 258-րդ հոդվածի ուսումնասիրումից բխում է, որ հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունից և հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնելու համար շրջանառության հարկ վճարող համարվելու վերաբերյալ հարկային մարմնի հաստատած ձևով հայտարարություն ներկայացրած շրջանառության հարկ վճարողների կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում կիրառվող՝ տնտեսական գործունեության դասակարգչի՝ «Հանրային սննդի կազմակերպում» հատվածում չներառվող՝ այլ ակտիվների օտարումից, ինչպես նաև այլ գործունեությունից ստացվող եկամուտների նկատմամբ հաշվարկվող դրույքաչափերն են համապատասխանաբար՝ 6 և 20, որոնք տարբերվում են գործունեության մյուս ոլորտների համար սահմանված դրույքաչափերից:

5.2.2. Շրջանառության հարկ վճարողները հաշվետու ժամանակաշրջանի գործունեության արդյունքներով պետական բյուջե են վճարում այդ ժամանակաշրջանում ձևավորվող հարկման բազայի նկատմամբ Օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված համապատասխան դրույքաչափերի կիրառությամբ հաշվարկված շրջանառության հարկի գումարը: Այս մասով ևս օրենսդիրը նախատեսել է բացառություն առևտրական և հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության համար: Հանրային սննդի ոլորտում գործող տնտեսվարող սուբյեկտները՝ որպես շրջանառության հարկ վճարողներ, հաշվետու ժամանակաշրջանի արդյունքներով պետական բյուջե են վճարում այդ ժամանակաշրջանում ձևավորվող հարկ-

ման բազայի նկատմամբ Օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դրույքաչափի կիրառությամբ հաշվարկված շրջանառության հարկի գումարի և Օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված կարգով հաշվարկված՝ շրջանառության հարկի գումարից նվազեցվող գումարի տարբերությունը: Ընդ որում, եթե Օրենսգրքի 258-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է դրույքաչափերը, ապա նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ հաշվետու ժամանակաշրջանի համար հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունից ձևավորվող հարկման բազայի մասով նույն հոդվածի 1-ին մասով սահմանված դրույքաչափերով հաշվարկված շրջանառության հարկի գումարը նվազեցվում է տվյալ հաշվետու ժամանակաշրջանում հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության հետ կապված՝ Օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-5-րդ կետերով, ինչպես նաև նույն հոդվածի 11-13-րդ մասերով սահմանված փաստաթղթերով հիմնավորված ծախսերի (բացառությամբ հիմնական միջոցներ ձեռք բերելու կամ կառուցելու ծախսերի, հիմնական միջոցների վրա կատարվող կապիտալ և ընթացիկ ծախսերի ու հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ամորտիզացիոն մասհանումների, ինչպես նաև խոհարարական արտադրանք չհանդիսացող այլ ակտիվների օտարման դեպքում՝ դրանք ձեռք բերելու ծախսերի) հանրագումարի երեք տոկոսը կազմող գումարի չափով: Եթե նույն մասով սահմանված նվազեցումներից հետո շրջանառության հարկի գումարը կազմում է հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունից ձևավորվող հարկման բազայի չորս տոկոսից պակաս գումար, ապա ծախսերի գծով նվազեցումը կատարվում է այն չափով, որ շրջանառության հարկի գումարը կազմի հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունից ձևավորվող հարկման բազայի չորս տոկոսը: Նույն մասի կիրառության իմաստով՝ ծախսերի մեջ ներառվում են նաև ձեռք բերվող կամ ներմուծվող ապրանքների համար վճարվող մաքսատուրքի, ԱԱՀ-ի, ակցիզային հարկի և (կամ) բնապահպանական հարկի գումարները: Օրենսդրությամբ սահմանվում է նաև, որ առևտրական (առք ու վաճառքի) կամ հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեության մասով շրջանառության հարկի հաշվարկման նպատակով իրականացվում է ապրանքների առանձնացված հաշվառում:

Վերոգրյալից երևում է, որ օրենսդիրը հանրային սննդի մասով առանձնահատուկ կարգավորում է նախատեսել շրջանառության հարկի հաշվարկման և վճարման ոլորտում:

5.2.3. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում արձանագրել նաև, որ օրենսդիրն իր հայեցողության սահմաններում վարած հարկային քաղաքականության շրջանակներում հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն ծավալող տնտեսվարողների նկատմամբ տարբերակված, հատուկ պահանջներ է նախատեսում ոչ միայն հարկային օրենսդրությամբ, այլ նաև տնտեսական գործունեության այլ կողմերը կարգավորող օրենքներով, ի մասնավորի՝

ա) «Տեղական տուրքերի և վճարների մասին» ՀՀ օրենքով (<Օ-234-Ն ընդունվել է 1997 թվականի դեկտեմբերի 26-ին), ի թիվս այլնի, համայնքի վարչական տարածքում ժամը 24.00-ից հետո գործունեություն ծավալելու համար հանրային սննդի օբյեկտների համար սահմանվող տուրքի նվազագույն շեմն առնվազն հինգ անգամ ավել է, քան առևտրի օբյեկտների համար (հոդ. 12),

բ) «Գովազդի մասին» ՀՀ օրենքի (<Օ-55 ընդունվել է 1996 թվականի ապրիլի 30-ին) 14-րդ հոդվածով հանրային սննդի օբյեկտների տարածքում արգելվում է ավիոհոլային խմիչքների գովազդի տեղակայումը, մինչդեռ նման սահմանափակումներ ունեցող կազմակերպությունների շարքին նույն հոդվածը չի դասում, օրինակ՝ առևտրի օբյեկտները,

գ) «Առևտրի և ծառայությունների մասին» ՀՀ օրենքով (<Օ-134-Ն ընդունվել է 2004 թվականի նոյեմբերի 24-ին) մի շարք առանձնահատուկ պահանջներ են ներկայացվում հանրային սննդի ոլորտում ծառայություններ մատուցող տնտեսվարող սուբյեկտներին:

Վերոգրյալը թույլ է տալիս փաստելու, որ հանրային սննդի ոլորտում ծառայություններ մատուցող տնտեսվարող սուբյեկտները տնտեսական շրջանառության մեջ ընկալվում են որպես որոշակի օբյեկտիվ հիմքերով առանձնացված խումբ և չեն ընդգրկվում այլ տնտեսվարող սուբյեկտների հետ «միևնույն խումբ (կատեգորիա)» հասկացության բովանդակային ծավալում: Տնտեսվարող սուբյեկտների նման օրենսդրական տարբերակումը հիմնված է հասարակական

իրողությունների վրա, ունի տնտեսական, հանրային և այլ շահերի ապահովմանն ուղղված ողջամիտ հիմքեր:

5.3. Սահմանադրության՝ «Օրենքի առջև ընդհանուր հավասարությունը» վերտառությամբ 28-րդ հոդվածով սահմանվում է, որ բոլորը հավասար են օրենքի առջև: Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ չնայած այն հանգամանքին, որ Սահմանադրության 28-րդ հոդվածով նախատեսված՝ օրենքի առջև ընդհանուր հավասարության և 29-րդ հոդվածով նախատեսված՝ խտրականության արգելքի սկզբունքները սերտորեն փոխկապակցված են, այնուամենայնիվ դրանք ունեն առանձին բովանդակություն և դրսևորման ձևեր:

Սահմանադրական դատարանը, անդրադառնալով օրենքի առջև ընդհանուր հավասարության սկզբունքին, իր՝ 04.05.2010 թ. ՍԴՈ-881 որոշմամբ արտահայտել, այնուհետև բազմիցս (ՍԴՈ-947, ՍԴՈ-1124, ՍԴՈ-1262, ՍԴՈ-1326) վերահաստատել է այն իրավական դիրքորոշումը, որ՝ «...*օրենքի առջև բոլորի հավասարության սահմանադրական սկզբունքը ենթադրում է օրենքի առջև հավասար պատասխանատվության, պատասխանատվության անխուսափելիության և իրավական պաշտպանության հավասար պայմանների ապահովում, և չի առնչվում **իրավական տարբեր կարգավիճակ ունեցող սուբյեկտների** համար որևէ իրավաչափ նպատակով պայմանավորված նախադրյալներ ... կամ իրավունքի տվյալ կարեգործիայի սուբյեկտների համար լրացուցիչ պարտականություններ սահմանելուն*»:

Վերահաստատելով իր նախկին դիրքորոշումները՝ Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքի առջև ընդհանուր հավասարության սահմանադրական սկզբունքը երաշխավորում է միևնույն խմբի (կատեգորիայի) սուբյեկտների նկատմամբ հավասար իրավունքների և պարտականությունների օրենսդրական ամրագրում և չի բացառում օբյեկտիվ հիմքերով առանձնացված զանազան խմբերին (կատեգորիաներին) պատկանող անձանց նկատմամբ տարբերվող վերաբերմունքի ամրագրումը: Հիշյալ սահմանադրական սկզբունքը կարող է խաթարվել միայն հավասար իրավական կարգավիճակ ունեցող և հավասար իրավական դաշտում գործող սուբյեկտների նկատմամբ իրավաստեղծ և իրավակիրառ պրակտիկայի շրջանակներում տարբերակված մոտեցում ցուցաբերելու դեպքում, որը կարտա-

հայտվի նրանցից մեկին կամ մի քանիսին որևէ ողջամիտ իրավական հիմնավորում չունեցող արտոնության կամ բարենպաստ վերաբերմունքի տրամադրմամբ:

Հետևաբար, օրենքի առջև հավասարության սահմանադրական սկզբունքը որևէ դեպքում չի արգելում, որ օրենսդիրը հայեցողական քաղաքականության շրջանակներում տարբերակված մոտեցում նախատեսի որոշակի խումբ անձանց նկատմամբ, օբյեկտիվ հիմքով առանձնացված որոշակի խումբ անձանց համար առանձին տեսակի իրավախախտումների համար սահմանի պատասխանատվության (հարկային, վարչական, քրեական և այլն) ավելի մեղմ կամ խիստ միջոցներ:

Միևնույն ժամանակ, Սահմանադրական դատարանը կարևորում է այն հանգամանքը, որ ըստ գործունեության բնույթի զանազան հատկանիշներով իրավունքի սուբյեկտների իրավական կարգավիճակի տարբերակումը պետք է լինի օբյեկտիվորեն արդարացված, հիմնավորված և համապատասխանի սահմանադրությամբ պաշտպանվող հիմնական արժեքներին, հետապնդվող շահերին և նպատակներին:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «օրենքի առջև հավասարությունը» չի բացառում օբյեկտիվ և ողջամիտ տարբերությունների հիմքով առանձին խումբ սուբյեկտների համար արտոնությունների և առավելությունների տրամադրումը, ինչպես նաև լրացուցիչ սահմանափակումների ու արգելքների սահմանումը, եթե դրանք հիմնավորված, հավասարակշռված և ողջամիտ են, չեն խաթարում սահմանադրորեն ամրագրված հիմնական իրավունքների էությունը:

5.4. Սահմանադրության 29-րդ հոդվածը, ամրագրելով խտրականության արգելքի սկզբունքը, մասնավորապես, սահմանում է. *«Խտրականությունը, կախված սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, էթնիկ կամ սոցիալական ծագումից, գենետիկական հատկանիշներից, լեզվից, կրոնից, աշխարհայացքից, քաղաքական կամ այլ հայացքներից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելությունից, գույքային վիճակից, ծնունդից, հաշմանդամությունից, փարիքից կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից, արգելվում է»:*

Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով նախատեսված խտրականության արգելքի բոլոր պայմանները քննարկելուց առաջ Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ստուգել խտրականության արգելքի պաշտպանված հիմքի առկայությունը սույն սահմանադրաիրավական վեճի շրջանակներում: Ըստ էության,

Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով նախատեսված են այն հիմքերը, որոնցով պայմանավորված տարբերակված մոտեցում ցուցաբերելն արգելվում է:

Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով պաշտպանվող հիմքի առկայության հարցը պարզելիս Սահմանադրական դատարանը հաշվի է առնում, որ դիմողը բարձրացնում է հարկային իրավահարաբերություններում պետության կողմից սուբյեկտների նկատմամբ տարբերակված մոտեցման հարցը, մասնավորապես՝ պատասխանատվության ավելի խիստ չափ սահմանելով, որը պայմանավորված է տարբերակված վերաբերմունքի հասցեատեր անձանց տնտեսական գործունեության տեսակով՝ հանրային սննդի ոլորտով:

Սահմանադրության 29-րդ հոդվածում թվարկված են խտրականության սահմանադրական արգելքով պաշտպանված հիմքերը, որոնք ունեն հստակ և որոշակի բովանդակություն, բացառությամբ նույն հոդվածում պաշտպանվող հիմքերի թվարկման համար օգտագործված «անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներ» ձևակերպումից, որն, ի տարբերություն պաշտպանվող հիմքերի մնացած մասի, բաց ցանկի հնարավորություն է տալիս:

Այդուամենայնիվ, թեպետ «անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներ» սահմանադրական ձևակերպումը խտրականության արգելքով պաշտպանվող բաց և անորոշ ցանկ է նախատեսում, այն խիստ որոշակիորեն սահմանում է այդ ցանկով հնարավոր այլ հիմքերի բնույթը, որոնք պետք է լինեն «անձնական» կամ «սոցիալական» բնույթի հանգամանքներ: Տնտեսության որոշակի ոլորտում, դիցուք՝ հանրային սննդի ոլորտում, գործունեություն իրականացնողի կարգավիճակը չի կարող դիտարկվել Սահմանադրության 29-րդ հոդվածում նշված որևէ հիմքի ներքո, ինչպես նաև իր բնույթով չի կարող դասվել Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով նախատեսված «անձնական» կամ «սոցիալական» բնույթի հանգամանքների շարքին: Հետևաբար, Սահմանադրական դատարանը, առանց անդրադառնալու խտրականության արգելքի կիրառման այլ պայմանների առկայությանը, գտնում է, որ սույն սահմանադրաիրավական վեճի գործում չկա տարբերակման որևէ հիմք, որը պաշտպանվում է խտրականության սահմանադրական արգելքով:

Արդյունքում, Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ կոնկրետ գործով դիմումում բարձրացված հարցի շրջանակներում չի կարող խոսք լինել տարբեր տեսակի տնտեսական գործունեություն իրականացնող սուբյեկտների նկատմամբ Սահմանադրության 29-րդ հոդվածով արգելված որևէ հիմքով խտրականության դրսևորման մասին:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 169-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 170-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 63, 64 և 71-րդ հոդվածներով՝ Սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքի 416-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետը համապատասխանում է Սահմանադրությանը:

2. Սահմանադրության 170-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Ա. ԴԻԼԱՆՅԱՆ

19 փետրվարի 2021 թվականի
ՍԴՈ-1577